

Ina cumedia cun tensiun da crimi

L'Uniun da teater Sagogn preschenta «L'inspectura da polizia en casa». Sonda proxima è premiera.

5

Nov disc cumpact cun chanzuns da la Nigeria

La fundaziun «Tür auf - mo vinavon» ha producì in disc cumpact cun in bun tozzel chanzuns tradiziunalas.

5

DIE SÜDOSTSCHWEIZ

LA QUOTIDIANA

Redacziun: Via centrala 4, 7130 Ilanz/Glion, tel. 081 920 07 10, fax 081 920 07 15

Betg crudos or digl rom

■ (anr/gns) Ainten la tgesa d'impe-
pedias dall'Argo a Surava è da
tgesa 44 impedias. La davosa
fegn d'emda on els giuia teater
ed igl public è sto incanto. La re-
schissoura Ines Denoth ò descetg
diversas scenas digl mintgade digls
impedias. Ella ò lia mussar tgi igls
impedias èn carstgangs scu min-
tign. En onn ò ella duvro per

mussar igl toc, luvro intensiv e
duvro blera pazientga. I seia pero
sto fitg ampernevel da luvrar cun
igls impedias e ludo ò la reschis-
soura er la buna collaboraziun cun
las persungas dalla regiun tgi èn
stadas prontas da sustignier igl
project da teater.

> PAGINA 15

■ (mc) Tenor las reglas da la
proporzionalitad aritmetica fiss
la cumposiziun dal cussegl fe-
deral suenter las elecziuns:
Dus mandats per pps e ps e
mintgamai in sez per la pld e per
ils verds. Suenter las elecziuns
dal parlament federal sa prepara
la politica gia sin il segund act:
Las elecziuns dal cussegl federal.
La polarisaziun tranter las duas
forzas politicas principalas (pps e
ps) crescha ad in crescher, finami-
ras comunablas tranter las parti-
das guvernamentalas èn raras e
vairs contracts da coaliziun man-
can. Uschia argumenteschan las
partidas savens mo pli cun crite-
ris da proporzionalitad.

Sco quai ch'ils trais politologs
Daniel Bochler, Pascal Sciarini ed
Ivar Trippolini preschentan en LQ
dad oz datti pliras pussaivladads
d'eruir la proporzionalitad ideala
tenor criteris aritmetics. Els veg-
nan dentant a la conclusiun che
la cumposiziun dal cussegl federal
na obedeschia betg adina a la logi-
ca da l'aritmetica. Betg quel cun la
megra giustificaziun aritmetica,
mabain quel che sa furmar la co-

La cumposiziun futura dal cussegl federal dat bler da discutir las proximas emnas.

KEYSTONE

aliziun la pli ferma vegn a far la
curva. En quest giu gioghia la pcd
ina rolla impurtanta, damai ch'el-
la po far coaliziuns maioritaras

cun la sanestra u cun la dretga ed
ha uschia ina buna pusiziun stra-
tegica. Sper criteris politics giogan
dentant era la lingua, l'origin, la

schlattaina e pli baud era la con-
fessiun ina rolla.

> PAGINA 2

Segirar il provediment medicinal

■ (anr/ld) Per segirar il prove-
diment medicinal da basa sto
la Svizra metter a disposiziun
daplì piazzas da studi. Da pre-
schent èn var 40% dals medis as-
sistents esters. La Svizra stoppia
augmentar las pussaivladads da
studi e da pratica per ils medis e
las medias. En vista al lung temp
da furnaziun saja ina refurma

da la scolaziun e da las structu-
ras medicalas urgenta, han ex-
perts dal sector medicinal fatg
attent ier a Berna. En l'avegnir
stoppian ils chantuns senza fa-
cultad medicinala s'engaschar
pli ferm per la furnaziun da las
medias e dals medis.

> PAGINA 2

Camp da musica 25+ a Vignogn

■ (cd) La davosa fin d'jamna ein
38 musicantas e musicants
s'entupai a Vignogn per far mu-
sica comunabel. Envidau ed
organisau quella fin d'jamna in-
tensiva ha il District da musica
Surselva. Il camp 25+ duess ser-
rar la ruosna en la purschida dil
District da musica Surselva. To-
chen ussa porscha quel per giu-
vens e giuvnas tochen 25 onns in

camp da musica. Per quels sur 25
onns havevan els aunc nuot. Quei
camp ha attratg musicantas e mu-
sicans da dudisch musicas ed ina
vegliadetgna da 25 onns tochen
62 onns. Era duess in tal camp
vegnir repetius en dus onns. La
dumengia ha igl ensemble dau in
concert per tut ils interessai.

> PAGINA 3

Nov'incumbensa per in onn

Clau Scherrer daventa dirigent dil Chor da giuventetgna svizzer 2008

DA MARTIN CABALZAR

■ Il musicist Clau Scherrer (GR)
vegn a diriger 2008 ensemen
cun Laurent Gendre (FR) il Chor
svizzer da giuventetgna. Per
2008 ei quei chor d'elita aunc
alla tscherca da buns canta-
durs e bunas cantaduras ord igl
intschess romontsch e gri-
schun. Il Chor da giuventetgna
svizzer ei vegnius fundaus avon
12 onns dil directur da musica
vallesan Hansruedi Kämpfen e dil
dirigent friburghes Pascal Mayer.
Sco chor naziunal da giuven-
tetgna stat el sut il patronadi dal-
la Uniun svizra da chors e dalla
Federaziun Europa Cantat. Il chor
che fa musica sin ault nivel
vegn recrutaus mintg'onn da niev
e vegn dirigius mintg'onn da dus
auters musicists da professiun. Il
chor dumbra per ordinari denter
50 e 60 commembers. Cantadu-
ras e cantadurs seradunan pil pli
duas fins da jamna il fevrer/mars
e la jamna suenter Pastgas per
preparar las ovras tscharnidas per
ils concerts. Quels han liug el de-
cuors digl onn en differents lo-
ghens dalla Svizra e tenor pussei-
vladad era egl exteriur. Il chor co-
operescha era a concerts ensemen
cun auters chors.

Per 2008 ei Clau Scherrer vegnius clamaus sco dirigent dil famos Chor da giuventetgna svizzer.

FOTO T. DEFILLA

Tgi sa cantar el CGS?

Las cantaduras ed ils cantadurs
dil Chor da giuventetgna svizzer
han denter 16 e 25 onns e deri-
van da tut las quater regiuns lin-
guisticas e da tut ils cantuns dal-
la Svizra. Els vegnan recepì el
chor suenter haver absolviu in
test d'admissiun. Tenor René
Troxler lubescha la selecciun da
formar in chor sin ault nivel sco
quei ch'ins spetga d'in chor na-
ziunal da giuventetgna. Il chor
vegn regiuvinaus mintg'onn per

rodund ina tiarza. Recepti vegnan
cunzuns juvenils giuvens versai
da cantar en chors ni ensembles
vocals ni che studegian musica e
san aschia studegiar las partituras
gia avon ils exerchez communa-
bels. Cun Clau Scherrer e Laurent
Gendre hagi ins cattau dus diri-
gents giuvens che capeschien da
motivar la giuventetgna. Clau
Scherrer dirigia actualmeim il
Cantus Firmus ed il Chor viril
Lumnezia ed ei staus engaschaus
els festivals Origin e Menhir.

Pro Natura e WWF recuran a Losanna

■ (mc) Las organizaziuns da
l'ambient Pro Natura e WWF fan
recurs al Tribunal federal cunter
la concessiun per las ovras idrau-
licas en il Puschlav-sura. Ils recur-
rents na mettan da princip betg
en dumonda la cuntinuaziun dal
manaschi actual ed il project per
in engrondiment da la Rätia
Energia SA. Els pretendan den-
tant ina soluziun per evitar las
grondas differenzas d'aua restan-
ta che hajan consequenzas desa-
strusas per ils flums. Durant il
temp ch'i vegnia producì pauc
energia flessegian radund 500 li-
ters per secunda tras il Poschiavi-
no. Cu las turbinas sajan dentant
en funcziun cumplaina creschia
la deflusiun a fin 20 000 liters per
secunda. Quest diluvi haja per
consequenza che pèschs ed autras
creatiras da l'aua mundian a fru-
sta cu la producciun d'energia
vegn reducida e las rivas vegnian
sitgas. La consequenza fiss ch'il
spazi da viver dals pèschs fiss de-
struì per ulteriurs 80 onns sin ina
lunghezza da set kilometers.

Per las uniuns da l'ambient
dessi in'otra soluziun. L'aua tur-
binada a la centrala da Robba pu-
dess vegnir chanalizada directa-
main en il Lago di Poschiavo ed
uschia vegnir utilisada ina ulte-
riura giada per gudagnar forza
electrica ed uschia er augmentar
la rentabilitad da l'ovra.

Daplü co be litteratura

■ (anr/map) Illa Grotta da cultu-
ra a Sent ha prelet d'incuort Os-
car Peer our dad üna da sias ov-
ras chi'd es cumparüda avant 15
ons in l'ediziun da la Chasa Pa-
terna. I's tratta dal raquint «Teo-
dor» chi tematisescha la malatia dal
cancar e la problematica da sia con-

fruntaziun. La prelecziun dal scrip-
tur ha fat impreschiun da maniera
cha minchün dals audituors s'ha
senti pertoc dal destin dal protago-
nist. Oscar Peer descriva las diffe-
rentas fasas da la malatia e Teodor
dvainta ün spejel da la società da
nos temp cun tuot sias cuntradic-
ziuns. I vala la paina da leger amo
üna jada quist raquint causa sia te-
matica adüna actuala e natüral-
maing eir pervi da la lingua ch'al
scriptur dominescha sco be pacs.

> PAGINA 11

Servetsch d'abunents e da
distribuziun: tel. 0844 226 226

9 771424 749004

Aritmetica u politica?

Cumposiziun dal cussegl federal

DA DANIEL BOCHSLER,
PASCAL SCIARINI ED IVAR TRIPPOLINI*

■ **Tenor las reglas da la proporziunalitad aritmetica fiss la cumposiziun dal cussegl federal sunter las elecziuns dals 21 october: dus mandats per la pps e la ps, e mintgamai in sez per la pld, la pcd ed ils verds.** Sunter las elecziuns parlamentaras dals 21 d'october as prepara il teater da la politica svizra sin il segund act: L'elecziun dal cussegl federal. La polarisaziun tranter las duas principalas forzas politicas (pps e ps) crescha ad in crescher, finamiras comunablas da las partidas guvernamentalas èn raras e veritabels contracts da coaliziun mancan. Uschia argumenteschan las partidas savens be pli cun criteris da proporziunalitad per far valair lur piazza en il cussegl federal.

La proporziunalitad ideala

Però – ord ina perspectiva strictamain aritmetica – n'è quai betg uschè simpel da calcular la repartiziun proporziunala dals mandats en il cussegl federal. I na basta betg dad applitgar la regla da trais: Sche nus laschain davent las pitschnas partidas politicas cun damain che 3% da vuschs sin nivel naziunal, lura avess la pps tenor in tala regla 2,3 mandats (cun 29% da las vuschs per il cussegl naziu-

nal), la ps avess 1,5 sez e tant la pld sco la pcd avessan 1,2 mandats. Ils verds suandassan cun 0,8 sez. Ma cunquai che n'existan betg mezs mandats per ils cussegliers federals ston ins arrundar las cifras – ensi u engiu. Calcular ed arrundar quistas cifras è in quint classic tar elecziuns tenor il sistem proporziunal.

Applitgada en il chantun da Turitg e prevesida era per auters chantuns, garantescha la metoda da calculaziun inventada dal professor da matematica André Saint-Laguë la meglra proporziunalitad. Quai vul dir che quest model riva da minimisar las divergenzas che resultan dal arrundar. Sche nus prendin questa metoda, lura pon la pps e la ps quintar cun dus mandats en il cussegl federal, la pld, la pcd ed ils verds obtegnessan mintgin in sez. Quest resultat è fitg stabel e vala per tut ils scenaris pussaivels: Sch'ins calculescha cun la forza partisansa en vuschs u en sez en il cussegl naziunal; sch'ins resguarda mo il cussegl naziunal u sch'ins includa er il cussegl dals chantuns; ed era sch'ins quinta ils quatter deputads dals «Les Liberaux» tier la pld.

Sch'ins vul argumentar – adina en terms aritmetics – per in'atra cumposiziun dal cussegl federal, stuess ins prender ina altra metoda che è main proporziunala. Per exempel la uschenunada metoda da Hagenbach-Bischoff che è

utilisada da la gronda part dals chantuns ed er applitgada tar las elecziuns dal cussegl naziunal. Cun questa metoda che favorisescha las grondas partidas politicas pudess la pps pretender in terz sez, la ps avess dus, la pld e la pcd mintgina in mandat. Ils resultats dal model da Hagenbach-Bischoff èn dentant blier pli instabils: La pps retschaiva trais sez be sch'ins limitescha la calculaziun sin ils 200 commembers dal cussegl naziunal. Sch'ins quinta er ils 46 mandats en il cussegl dals chantuns, lura han la pps e la ps dus mandats, la pls e la pcd segiramain in sez. Il settavel ed ultim sez vegniss attribui ubain a la pld ubain a la pcd – tut dependa da lur resultats en ils segunds scrutins dal cussegl dals chantuns. En mintga cas, sch'ins argumentescha principalmain cun la propozionalitad per la cumposiziun dal cussegl federal, lura stuvessan ins privilegiar il model da Sainte-Laguë e consequentamain dar in mandat als verds.

Las coaliziuns strategicas quintan

En il mund da la politica reala na obdescha la cumposiziun proporziunala dal cussegl federal però betg a la logica da l'aritmetica pura e dira. Ils verds refusan da politisar en in cussegl federal sper *Christoph Blocher* e proponan ina

regenza da coaliziun center-sanestra senza la pps. A la fin finala na decida ni Saint-Laguë ni Hagenbach-Bischoff, ma plitost Machiavelli tgi che vegn ad esser il victur da las elecziuns dal cussegl federal: Na quel cun la meglra giustificaziun aritmetica, ma quel che sa far passar politicamain la coaliziun la pli ferma va a decider la cursa. E qua po la pcd giugar ina rolla impurtanta. Era sch'ella è numericamain la pli pitschna partida en il cussegl federal ha ella las

meglras cartas en maun: Durant la proxima legislatura po la pcd esser decisiva per las coaliziuns gudagnantas en il cussegl naziunal e – probablmain – er en il cussegl dals chantuns. La pcd po decider sch'ella vul far coaliziuns maioritaras cun las partidas da la sanestra u da la dretga e cunquai ha la pcd impurtants avantatgs strategics. La pcd savess uschia – era sche aritmeticamain strusch giustifitgà – reconquistar ses segund mandat en il cussegl federal.

Represchantanza regionala e linguistica

Sper la cumposiziun politica dal cussegl federal èn anc auters criteris da resguardar. Uschia gioga la lingua materna, l'origin chantunala u er la schlatina dals candidats ina rolla tar l'elecziun en il cussegl federal. La confessiun dals commembers da la regenza era in argument supplementar che ha pers sia impurtanza ozendi. Però il pli vegl princip da selecziun ed en il medem mument er l'unic criteri che figurescha en la constituziun è l'origin linguistic e regional (numnadamain l'artitgel 175 al. 4 che ha remplazzà la «clausla chantunala» en la veglia constituziun). Gia tar ils emprims pass dal stadi federal l'onn 1848 han ins resguardà l'idea da la proporziunalitad linguistica tar las elecziuns dal cussegl federal: Tschintg umens da la Svizra tudestga, in Romand ed in Tessinai han furmà l'emprima regenza svizra. Sch'ins calculescha ozendi aritmeticamain la repartiziun proporziunala dals mandats cun l'agid da la metoda Sainte-Laguë, e sa basand sin l'ultima dumbraziun dal pievel, lura pudessan ils Germanofons quintar cun tschintg ed ils Francofons cun dus mandats en il cussegl federal. Quels da lingua ta-

liana u rumantscha na pudessan betg revendicar in sez permanent. Tenor lur part da la populaziun pudessan ils Italofoons far valair lur dretg sin in mandat mintga 2-3 legislaturas ed ils Rumantschs be circa mintga tschientaner. Però, l'alinea 4 da l'artitgel 175 na dumonda betg mo da far atenziun che «las regions linguisticas» vegnan represchentadas commensuradamain – era las differentas «regions dal pajas» èn menziunadas e ston esser resguardadas, quai che era gia garantì cun la veglia «clausla chantunala». Dapi 1848 enfin oz san ins uschia quintar set Tessinai e trais Grischuns (Siméon Bavier 1879-1883, Felix-Louis Calonder 1913-1920, Leon Schlumpf 1980-1987) tranter ils 109 cussegliers federali. Sunter l'introducziun dal nov artitgel constituiziunala e la demissiun dal cusseglier federal Flavio Cotti en il medem onn 1999 na han dentant ni Tessinai ni Grischuns betg pli chattà la via en il pli aut gremi politic en Svizra.

* Daniel Bochler è collavuratur scientific e Pascal Sciarini professor a la facultad da ciencias politicas da l'Universitad da Geneva. Ivar Trippolini è politolog autonom.

	Saint-Laguë		Hagenbach-Bischoff	
	Forza electorala u cussegl naziunal	Cussegl naziunal + cussegl dals stans	Forza electorala u cussegl naziunal	Cussegl naziunal + cussegl dals stans
pps	2	2	3	2
ps	2	2	2	2
pld	1	1	1	1 u 2
pcd	1	1	1	1 u 2
verds	1	1	0	0

Repartiziun dals mandats dal cussegl federal tenor la differentas metodos per calcular la proporziunalitad.

La Svizra dovra dapli medis

■ (anr/ld) Il Cussegl svizzer da la scienza e da la tecnologia ha preschentà ier Berna ses rapport davart la demografia tar il medis e la refurma da la furmaziun medicinala. Il cussegl recumonda in augment da las capacitads da studi en il sectur medicinal ed ina refurma da la furmaziun dals medis. Cun questas mesiras duai vegnir rinforzà il provediment medicinal da basa. Ina realisaziun senza perder temp saja necessaria perquai che la furmaziun dals medis cuzzia var 12 onns.

Dapli piazzas da studi

Il Cussegl svizzer da la scienza e da la tecnologia ha constatà en ses rapport ina discrepanza tranter ils medis e las medias furmadas en Svizra ed ils basegns da noss pajais en il sectur da la sanadad. Ils experts – che cusseglian il cussegl federal en dumondas da la scienza e da la reschertga – proponan d'augmentar las piazzas da studi per 20% sin 1200. L'onn 2007 han vuli far in studi da medischna var 2000 giuvenils. A disposiziun mettan las universitads svizras dentant be 984 piazzas da studi, han ils auturs da la studia constatà. Al basegn da medis en Svizra – che vegn anc a s'augmentar – pon ins dar dumogn be grazia ad in grond dumber da medis e medias che vegnan da l'ester. Quest dumber è s'augmentà ils ultims set onns da 16% sin var actualmain 40%.

Exportar empè d'importar

Ils experts tschentan perquai la dumonda, sche quai saja opportun – per in pajais sco la Svizra che dat tanta paisa ad ina buna furmaziun – da limitar uschè

Per dar damogn a las pretensiuns dovran ils ospitals svizzers ina gronda part medis da l'exteriur

KEYSTONE

strict l'access al studi da medischna. Noss furmaziun medicinala saja excellenta, ha constatà la presidenta dal cussegl, *Susanne Sutter*. En vista a quest fatg duess la Svizra plitost pudair exportar medias e medis, empè da stuair far adiever da l'agid dals pajais esters. La Fantscha ha gia augmentà las piazzas da studi per 15%, l'Austria per 20% e l'Engalterra per 30%. L'augment dals basegns medicinals saja la consequenza d'ina popula-

ziun che vegnia adina pli veglia, da la voluntad da bieras medias e medis da pudair lavurar be a temp parzial, da l'obligaziun da resguardar la lescha da lavur e da la specialisaziun en ils ospitals, han ils experts confermà.

Refurma da la scolaziun

Necessari saja plinavant ina refurma da la scolaziun e dal perfecziunament, han ils experts cusseglià. Cun 44 divers titels

da specialists da medischna na saja la Svizra betg cumpatibla cun l'ester. En l'Unioni europea datti be 14 titels. Ina refurma saja urgente en vista al lung temp da furmaziun cun sis onns da studi e 5 fin 6 onns experientscha en la pratica. L'effect da las mesiras vegnia pir ils onns 2020 vesaivel, han ils experts fatg attent. En l'avegnir saja plinavant necessaria ina meglra maschaida tranter ils medis en ils ospitals ed ils medis da chasa.

LA QUOTIDIANA

Editor: Hanspeter Lebrument

Directur: Andrea Masüger

Schefredacziun:

Martin Cabalzar, schefredacur (mc)

Gieri Antoni Caviezel, substitut/producent (gac)

Redacziun:

Andreas Cadonau (ac),

Erwin Caduff (ec), Giuseppe Venzin (gv).

Collavuraturas redacziunales:

Susi Bearth (sb), Gabi Degonda (gd), anr.

Adressas:

redacziun centrala:

La Quotidiana, Via centrala 4, 7130 Glion, tel. 081 920 07 10, fax 081 920 07 15.

E-mail: redaktion-lq@suedostschweiz.ch

Sutselva/Renania: La Pünt, 7433 Donat,

tel. 081 630 70 53, fax 081 630 70 51.

Editura Suedostschweiz Presse AG,

Via dalla caserna 1, 7007 Cuira,

tel. 081 255 50 50, fax 081 255 51 00

Manader da l'editura: Beat Ravaioi

Servetsch d'abunents e da distribuziun:

tel. 0844 226 226, E-Mail abo@suedostschweiz.ch

Inserats

Suedostschweiz Publicitas AG,

Via centrala 4, 7130 Glion

tel. 081 920 07 17, fax 081 920 07 18,

E-mail: ilan@so-publicitas.ch

La Quotidiana cumpara tschintg giadas ad emna

Ediziun: «Die Suedostschweiz»: 139 568 exemplars.

Comunicaziun da participaziun considerabla sin fundament da art. 322 CP:

Suedostschweiz Radio/TV AG, Suedostschweiz Pressevertrieb AG, Suedostschweiz Grischacom AG.

Dretgs d'editor

Igl è scumandà a terzas persunas betg autorisadas da reutilisar en ina moda u maniera ils inserats stampads en quest titel u parts da quels, surtut cun endatar els en in servetsch d'online. Mintga cuntravenziun vegn persecutada giudizialmain da la societad da propaganda, suenter avoir consultà la editura.

Suedostschweiz Presse AG